

HACI EMİROĞULLARI BEYLİĞİ (Vilayet-i Canik-i Bayramlı Me'a İskefsir ve Milas) YÖRESİ TARİHİ AHŞAP CAMİLER

Dr. Ali Osman Emiroğlu
Yerel Tarih Araştırmacısı

Mevcut tarihi belgelerin ışığında, sahil kısmı zaman zaman el değiştirmiş olsa da Ordu ve yöresinin büyük bir bölümünün Danişmentliler devrinden beri bir Türk vatanı olduğunu söylemek mümkündür. Anadolu Selçukluları, Danişmentli Devleti'ne 1178 yılında son verir ve onların topraklarına sahip olurlar. Anadolu'da 1335 yılına kadar devam eden Moğol-İlhanlı egemenliğinden sonra Ordu yöresinde mahalli olarak gelişen beylikler egemen unsur halini alırlar. Danişmend Emir Gazi'nin torunları tarafından 'Canik-Bayramlı' olarak kaynaklarda zikredilen bölgede kurulan merkezi Mesudiye ilçesine bağlı Kaleköy'deki Hacıemiroğulları Beyliği (Ordu ve Giresun mıntıkası) gelmektedir. Hacı Emiroğulları ailesinin yönetimindeki türkmen boy ve oymakları tarafından, XIII. yüzyılda bölgeye hâkim oldukları ve Trabzon Rum İmparatorluğu'na karşı denizde parlak zafer kazanacak derecede güçlü oldukları bilinmektedir. Hacı Emiroğulları halkı XIII-XIV. yüzyılda doğuya doğru ilerleyerek Ordu ve Giresun civarına yerleşmişlerdir. 1427 yılında Osmanlı Devleti'nin eline geçen beylik bölgesi ndeki ahşap yapılar, dikkat çeken mimari eserlerdir. Bunlardan en önemlilerinden birisi de ilk olarak XV. yüzyılda yapıldığı ve XVIII. ya da XIX. yüzyılda tamir edildiği sanılan İkizce'deki Laleli (Eski) Camii'dir.

Dünyada ilk örnekleri Türkler tarafından yapılan, **UNESCO** Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan ahşap tavanlı ve ahşap direkli camiler, asırlardır Türk-İslam geleneğinin önemli dini yapıları olarak dikkati çekiyor.

Ahşap malzemenin Türkler tarafından geçmişten beri çeşitli alanlarda çok sık kullanılmasının yanı sıra Anadolu'nun zengin ağaç varlığına sahip olması, bu camilerde ahşabın kullanılmasında etkili olmuştur. Ahşap camiler, 13. yüzyıldan 21. yüzyıla kadar ihtişamından bir şey kaybetmeden yapılmaya devam etmiştir. Türkiye'deki sanatkarların bu konudaki becerikliliği ve geleneklere bağlılık, bu kültürü sürdürmüştür.

İlk defa Müslüman Türkler bu camileri inşa edince, bu gelenek Orta Asya'dan beri süregelen, Anadolu'da da önemli mabetler olarak işlevlerini sürdürmüşlerdir. Estetik açıdan da çok göz kamaştırıcıdır. Minberler kündekari, oyma, eğri kesim, kakma, kafes gibi zengin tekniklerle işlenmiş, tavanları kalem işi renkli motiflerle ve yazılarla bezenmiştir. Rengarenk, adeta bir çiçek bahçesi gibidir. Orta Asya ve Anadolu Türk mimarisinde geleneksel olarak görülen ve metal çivi kullanılmadan yapılan, ustalığına kündekari denilen orta ve doğu karadeniz yöresinde de çantı tekniği olarak bilinen, tamamen ahşap kullanılarak imal edilen camilerden az sayıda örnek günümüze ulaşabilmiştir. Danişmendli Emir Gazi nin torunları olan **HACI EMİROĞULLARI BEYLİĞİ** ailesi yönetiminde Türkler Ordu ili genelinde iskan faaliyetlerini tamamlamışlardır.

Günümüze ulaşabilen bu ahşap eserler **HACI EMİROĞULLARI BEYLİĞİ**'nin parmak izleri niteliğindedir.

Orta ve Doğu Karadeniz'de geleneksel mimari yapı ahşaba dayalıdır. Karadeniz'in iklim özelliği ve bitki örtüsüyle doğrudan ilintili olan bu durum, bölgede ormanların bol olması yanında bölgeye gelip yerleşen Türklerin yaşam biçimi ve kültürüyle de bağlantılıdır.

Kullanım kolaylığı ve taşınabilme özelliğinden dolayı ahşabı tercih etmişlerdir. Taş malzeme kadar uzun ömürlü olmamasına karşın, göçebe tarzı yaşam süren Türkler, konakladıkları yaylalarda ve kışlaklarda barınma ihtiyaçlarını ahşap malzemeden sağlamışlardır. Halen ayakta kalan ahşap Cuma camileri, çoğunlukla Selçuklu beylikler döneminden, Osmanlı dönemine intikal eden Türk ahşap işçiliğinin ender örneklerindendir.

Hacı Emiroğulları Laleli Cami, ahşap Türk mimarisinin günümüze kadar ulaşmayı başarmış önemli örneklerinden biridir. Anadolu'da ahşapla inşa edilen yapıların yapı tarzı için "çatma", "çantı" yahut "çandı" deyişi kullanılır. Çatma, ağaçların birbirlerine değişik yöntemlerle tutturulduğu bir yapı tekniğidir. Kolayca sökülebilir ve başka yere taşınarak tekrar kurulabilirler. Çantı yapılar doğrudan tomruklarla yapılırken, tomrukların kereste haline getirilmesi, düzgün kalas ve tahta biçimine dönüştürülmesiyle daha teknolojik yapılara terfi edilmiştir.

Çantı tekniği denilen ve günümüze kadar ulaşan ahşap yapı tarzı şöyledir:

Yontulmamış ağaç gövdeleri yahut 15 – 20 santimetre çapındaki tomruklar alt ve üstleri düzlenerek birbirinin üzerine yerleştirilir. Köşeler geçmelerle birbirine kenetlenir. Ortaya dikilmiş bir ahşap direk ve bu direğe kırılenerek iki taraflı çatılmış tavandan oluşan bu yapılar çantı adıyla bilinir. Ahşap yapıların dengeye getirilerek inşa edilmesi özel bir uzmanlık konusudur. Öncelikle toprak zeminle ilişkisini kesen taşların üzerine ustalıklarla oturtulması gerekir. Bu iş için muhtelif noktalarda bulunan taşlar üzerine oturtulmuş dört ana giriş bulunur. Kalın ve dayanıklı ağaçların yonulması ile elde edilen bu ana girişlerin uçları boğaz açma suretiyle kare veya dikdörtgen biçiminde birbirine bağlanır. Girişlerin birleştiği yerlerde kesinlikle demir çivi kullanılmaz. “Ege demiri” denilen demir kesiklerle dört köşeli derin birer delik açılır. Taraklama usulüyle birbirine bağlanan ağaç uçları birbiri içerisine yerleştirilir. Açılan deliklere kara ağuş / komar ağacından yapılan ağaç çiviler çakılır.

Kütüklerin daha ince tesviye edilmesiyle uygulanan farklı teknikler “kara boğaz”, “kurt boğazı” ve “çalma boğaz” adıyla anılırlar. Bu uygulamaların hiç birinde çivi kullanılmaz. Geçme yerlerinden kenetlenen ağaçlar asla birbirini bırakmaz. Ancak çantı yapılarında köşe geçmeleri mekânı sınırlar, ağaçların uçları dışarı taşar. Dışarıdan bakılınca, yapının iç planı kolayca anlaşılır.

Bölgemizde yer alan ahşap camilerin hepsi tek katlı inşa edilmelerine rağmen, içeride **kadınlar mahfili** olarak adlandırılan bir çekme kat bulunur. Bolca yağış alan bölgemiz ahşap yapılarının en sık tahribata uğrayan kısmı çatıdır. Dörtgen piramit biçiminde çatılan çatıların üstü kiremitle kapatılır. Çantı tekniği sadece samanlık, ahşap cami, mescit ve serender yapımında değil, sivil mimaride de kullanılır. Yalılar, konaklar ve hatta iç yüzü alçıyla sıvanan bağdadi köşkler benzer bir teknikle yapılır. Çantı tekniğine benzer bir başka yapı tarzı izba’dır. Rusça ev anlamına gelen **izba**; dilimizde loş, nemli ve kuytu yer anlamına gelen izbe sözcüğünün kaynağıdır. Doğu Avrupa ve Kuzey Asya köylerinde çam ağacından yapılmış konutlara izba denir. Geleneksel olarak, iç yüzleri çaplanmış kütüklerin yatay olarak dizilmesi ve iki sağrı dik bir damdan oluşur.

HACI EMİROĞULLARI BEYLİĞİ / ORDU'DAKİ AHŞAP CAMİLER

AKKUŞ İLÇESİNDEKİ AHŞAP CAMİLER

1. Ormancık Mahallesi Maha Camii
2. Damyeri Mahallesi Camii
3. Ormancık Mahallesi Merkez Camii
4. Çaldere Mahallesi Camii
5. Akpınar Mahallesi Merkez Camii
6. Seferli i Ali imamlar Mahallesi Camii
7. Ambargürgen Mahallesi Merkez Camii
8. Alan Mahallesi Camii
9. Gürgenliyatak Mahallesi Merkez Camii ,
10. Akpınar Yeniköy Mahallesi Camii
11. Karaçal Mahallesi Merkez Camii
12. Çökek Mahallesi Merkez Camii
13. Kargı Mahallesi Irmak Kenarı Camii
14. Karaçal Mahallesi Hacı Mahalle Camii
15. Kargı Yukarı Mahalle Camii

ALTINORDU'DAKİ AHŞAP CAMİLER

1. Altınordu Sahil Çivisiz Camii

AYBASTI'DAKİ AHŞAP CAMİLER

1. Alacalar Mahallesi Camii

ÇATALPINAR'DAKİ AHŞAP CAMİLER

1. Mevlana Camii

ÇAYBAŞI'NDAKİ AHŞAP CAMİLER

1. Yeni Cuma Camii
2. Çayır Camii
3. Eski Asak Camii
4. Kargalı Camii
5. Gürçek Mahallesi Camii

FATSA'DAKİ AHŞAP CAMİLER

1. Oluklu Mahallesi Sarnıç Camii
2. Aşağıyavaş Mahallesi Camii
3. Köse bucağı Mahallesi Merkez Camii
4. İslamdağ Mahallesi Camii

GÖLKÖY'DEKİ AHŞAP CAMİLER

1. Emirler Mahallesi Camii
2. Düzyayla (Mahmudiye) Çibiyazlık (Çuhadaroğlu) Camii
3. Alanyurt Mahallesi Güzle Camisi

GÜRGENTEPE'DEKİ AHŞAP CAMİLER

1. Bahtiyarlar Orta Mahalle Camii
2. Eskiköy Camii

İKİZCE'DEKİ AHŞAP CAMİLER

1. Laleli (Eski) Camii
2. Kaynartaş Merkez Eski Camii

KABADÜZ'DEKİ AHŞAP CAMİLER

1. Çambaşı Merkez Camii
2. Derinçay Mahallesi Merkez Camii

KABATAŞ'TAKİ AHŞAP CAMİLER

1. Beylerli Mahallesi Eski Camii

KORGAN'DAKİ AHŞAP CAMİLER

1. Çiftlik (Hoy) Mahallesi Camii

KUMRU'DAKİ AHŞAP CAMİLER

1. Şenyurt Mahallesi Eski Camii
2. Fizme (Ecelli) Mahallesi Büyük Camii
3. Şenyurt Mahallesi Helvacıoğlu Camii

PERŞEMBE'DEKİ AHŞAP CAMİLER

1. Afırlı Mahallesi Camii
2. Soğukpınar Mahallesi Hatipli Mahalle Camii
3. Kutluca Mahallesi Camii

ÜNYE'DEKİ AHŞAP CAMİLER

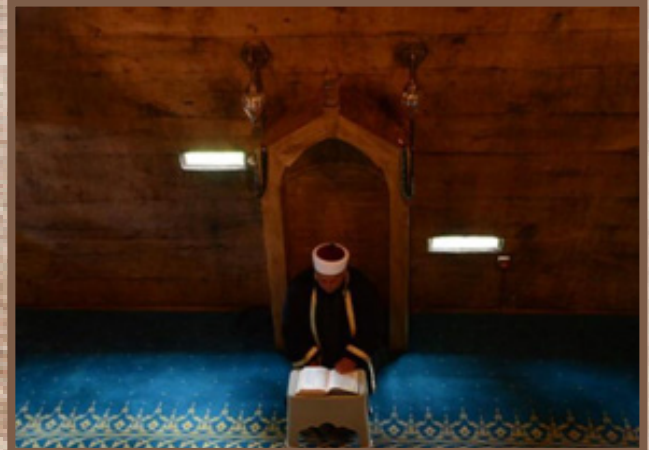
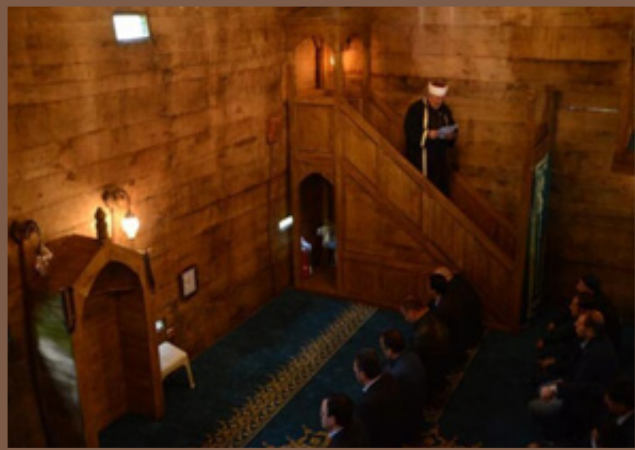
1. Tekkiraz Mahallesi Kabadirek Camii
2. Çatak Merkez (Balcılı) Camii
3. Kelas Mahallesi Camii
4. Yeniköy Mahallesi Merkez Camii
5. Sahil Çivisiz Camii

HACI EMİROĞULLARI /GÖLKÖY / EMİRLER CAMİİ

Emirler Köyü Dereçayırı Tarihî ve Ahşap Cami; Gölköy'ün Emirler Köyü'nde 800 yıl önce, Selçuklular döneminde **HACI EMİROĞULLARI** tarafından yapılmıştır.

Gölköy ilçesinin sınırları içerisinde bulunan Emirler Mahallesi'ne bağlı Dereçayır mevkiinde, eski mezarlık alanı içerisinde yer alan Emirler Mahallesi Camii, ilk kuruluşundan itibaren bir 'Cuma Camisi' olarak faaliyet gösteren bir mabettir. İcya (Gelingir), Özlü (Şihman), Emirler, Hürriyet ile Çatak mahallelerinde yaşayan ahalinin ibadeti için mahallelerin birleştiği bir noktada konumlandırılmıştır.

Camii, pelit ağacından yontma ve kertme yöntemiyle 6-7 santimetrelik tahtaların birbirine geçmesiyle ve ilk yapıldığı zaman hiçbir çivi kullanılmadan yapılmıştır. Caminin yapılışında tahtalar oyma, kakma yapılarak oluşturulmuştur. Caminin iç mimarisinde neredeyse hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Caminin oyma figürleri görülmeye değerdir. Giriş bölümüne sonradan tuğladan bir ek yapılmıştır. Caminin bahçesinde bir de tarihi mezarlık bulunmaktadır. Camii, Emirler mahallesinin, Özlü ve İcya mahalleleriyle sınırında bulunmaktadır. Caminin Gölköy ilçe merkezine uzaklığı 11 kilometredir. Cami günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır. Caminin restorasyon çalışmaları için karar alınmıştır.

HACI EMİROĞULLARI / İKİZCE / LALELİ (ESKİ) Camii

Ordu, 1071'deki Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'da kurulan beyliklerden Danişmentlilerin egemenlik sahasında kalmıştır. Daha sonra "Canik-i Bayramlı" olarak kaynaklarda zikredilen bölgede Hacı Emiroğulları (Ordu ve Giresun bölgesi) Beyliği hüküm sürmüştür.

1427 yılında Osmanlı Devleti'nin eline geçen Ordu'daki ahşap yapılar, dikkat çeken mimari eserlerdir. Bunlardan birisi de ilk olarak XV. yüzyılda yapıldığı ve XVIII. ya da XIX. yüzyılda tamir edildiği sanılan İkizce'deki Laleli (Eski) Camii'dir. Laleli (Eski) Camii, İkizce İlçesi'nin Düzpelit Mahallesi'nde, Akçay Nehri'nin kenarında yüksekçe bir alanda yer alan ve "eski mezarlık" olarak bilinen ilçe mezarlığının içindedir.

Tarihi ahşap camilerimizin başında İkizce ilçesinde bulunan ve üzerinde bulunan lale motifinden adını alan Laleli Camii bir diğer adıyla da hiç çivi kullanılmadan yapıldığı için Çivisiz Camii olarak adlandırılan cami gelmektedir. Türkiye'nin en eski ahşap camilerinden biri olan ve 800 yıllık bir geçmişe sahip olan Laleli Camisi, Ordu Valiliği'nin girişimleri sonucu, Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğüne aslına uygun olarak restore edildi. Camide tavan, çatı ve bahçe bölümleri yeniden düzenlendi. Ülkemizde bu tür camilerin eşine çok az rastlanmakta. Daha önce ciddi bir restorasyon görmeyen bu cami aslına uygun bir şekilde yeniden onarıldı.

Caminin büyük bir bölümünü oluşturan ahşap kısımlar ve kapısı 800 yıl önceki orijinal haliyle aynen durmakta. Çalışmalar esnasında hiçbir tahta yerinden oynatılmadı. Aslında olduğu gibi camiye tek bir çivi dahi çakılmadı. Yine Perşembe ilçemize bağlı Kutluca mahallesindeki 500 yıllık ahşap Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından restore edilerek, ibadete açıldı.

Hacı Emiroğulları

HACI EMİROĞULLARI / PERŞEMBE / KUTLUCA CAMİİ

Hacı Emiroğulları Beyliği yöresi Perşembe ilçemizin Kutluca mahallesi sınırları içerisinde bulunur. Perşembe merkeze 33 km sahil yoluna 5 km mesafededir. Ulaşımı kolaydır. Kutluca köyünde bulunan ve 1500'lü yılların başında yapıldığı tahmin edilen Ordu nun tespit edilebilen ikinci ahşap camisi olma özelliğine sahiptir.

Kutluca Mahallesi Camii, genel yapısı itibarıyla sadece doğu cephesinde yer alan tek revakı ve diğer mimari nitelikleriyle yöredeki geleneksel çantı camilerin önemli örneklerinden birisi olarak değerlendirilmektedir.

Hacı Emiroğulları

HACI EMİROĞULLARI / ÜNYE /TEKKİRAZ / KABADİREK CAMİİ

Ünye ilçesinin merkezine yaklaşık 30 km mesafede, Tekkiraz Mahallesi'ne bağlı Yaycı Mahallesi'nde bulunmakta olan Kabadirek Camii, adını harimde eskiden yer alan kalın bir direkten almaktadır.

HACI EMİROĞULLARI BEYLİĞİ Yöresindeki önemli ahşap çantı camilerden birisi olarak kabul görmektedir.

Köyün mezarlığının içerisinde muhtemelen çevre yerleşimlerin kolayca ulaşabileceği şekilde bir 'Cuma Camii' olarak inşa edilmiş olan yapı, ahşap kirişlerle oluşturulmuş bir platform üzerindedir

HACI EMİROĞULLARI / ÜNYE / ÇATAK / BALCILI CAMİİ

HACI EMİROĞULLARI yöresi Ünye ilçesine bağlı Çatak Mahallesi'nin merkezi konumundaki Balcılı'da yer alan cami, mahallenin mezarlığının içerisinde ve inşa edildiği dönemde çevredeki 7-8 mahallenin 'Cuma Camii' olarak faaliyet göstermiştir. İri kayalar üzerine oturtulmuş ahşap kirişlerle yükseltilmiş bir zemine sahiptir. Bu durum, yapının doğrudan toprak zemine oturmasını engelleyerek nem ve rutubetten korumaktadır. Meşe kerestelerinden kesilmiş tahtalarla meydana getirilmiş olan cami, yörede eskiden beri yapıla gelen çantı camilerin önemli temsilcilerinden birisi olarak değerlendirilmektedir.

HACI EMİROĞULLARI / AKKUŞ / Karaçal Mahallesi Merkez Camii

Akkuş ilçesi Karaçal Mahallesi'nde, Çadıryeri mevki 358 ada 2 parseldeki mezarlık alanının içerisinde bulunan cami, 600 yıl önce aynı yerde mevcut olan ahşap caminin yerine inşa edilmiş bir çantı camii örneğidir. Öte yandan orijinal dokusunu büyük oranda günümüze kadar koruyabilmiş olan ve Cuma, Bayram ve Cenaze Namazlarında aktif olarak kullanılan bir mabet özelliğine sahip yapı, İskenderli, Karağaç Tepesi, Kepekli Kürtlü, Cebeci, Alan, Hacı, Eğlenceli, Hüseyin Ahmetler, Irmak Kıyısı, Karaçal ve Hatipler Mahallelerinde yaşayan ahali için bir Cuma Camii'dir.

HACI EMİROĞULLARI / AKKUŞ / Ambargürgen Mahallesi Merkez Camii

Ambargürgen Mahallesi Merkez Camii, Akkuş ilçesine bağlı Ambargürgen Mahallesi Yusufllu mevkiinde 174 ada 4 parselde bulunmakta olup, ilk olarak bugünkü yerinden yaklaşık 80 – 100 m kadar güneyde ne zaman inşa edildiği bilinmemekle birlikte yapının kuzey cephesindeki kapının etrafında yer alan yazıta göre 600-700 yıllık camii eski yerinden sökülen malzemelerle mevcut haliyle 1950 senesinde inşa edilmiştir. Aynı zamanda bu yapı, Yusufllu, Emirli, Köyü ve Şahinköy Mahallelerinde yaşayan halk için tesis edilmiş bir Cuma Camii'dir.

HACI EMİROĞULLARI / PERŞEMBE / Soğukpınar Mahallesi /Hatipli Camii

Soğukpınar Mahallesi Hatipli Mahalle Camii, Perşembe ilçesine bağlı Efirli'den yaklaşık 9 km mesafede, Soğukpınar Mahallesi'nin sınırları içerisindeki Hatipli Mahallesi'nde bulunmaktadır (Resim 123a). Caminin içerisine 28.07.1992 tarihinde yenilenerek asılmış olan ibadete açılış beratındaki bilgilere göre, halk tarafından inşa ettirilen yapı 1870 yılında ibadete açılmış ve köyün mezarlığı içerisinde 1000 metrekarelik bir arsada 100 metrekarelik bir alanı işgal etmektedir. Cami, Hatipli, Odabaşı, Dereiçi, Erikli, Karavaiz, Belenbaşı ve Mektepyanı Mahallelerinde yaşayan halkın toplanabileceği bir konumda 'Cuma Camii' olarak inşa edilmiştir. Yanında bayramlaşma için kullanılan bir oda ile abdest almaya yarayan bir çeşmesi de bulunmaktadır.

AKKUŞ ÇALDERE KÖYÜ CAMİİ

ÇAYBAŞI ÇAYIR CAMİİ

ÇAYBAŞI ESKİ ASAK CAMİİ

ÇAYBAŞI KARGALI CAMİİ

ÇAYBAŞI YENİ CUMA CAMİİ

FATSA AŞAĞIYAVAŞ KÖYÜ CAMİİ

KAYNAKLAR

1. M. Sami Bayraktar, Samsun'da Türk Devri Mimarisi, Samsun, 2016
2. E. Nefes, Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler, Samsun, 2009,
3. Serpil Seyfi; "Ordu/Akkuş'ta Çantı Tekniğinde Yapılmış Cami Örnekleri" Ekev Akademi Dergisi, Yıl: 2017
4. Şevket Dönmez-E. Emine Naza-Dönmez, "Geç Kalkolitik Çağdan Günümüze Orta Karadeniz Bölgesi Kıyıları Kırsal Kesiminde Geleneksel Ahşap Mimari" Belkis Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan (Haz.: M. Alparslan-M. Doğan-Alparslan-H. Peker), İstanbul, 2007
5. E. Nefes-R. Gün, "Samsun/Kavak'ta Çantı Tekniğinde İnşa Edilen Alagömlek Köyü Rahmioğlu Mahallesi Camii" Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, , Samsun, 2016
6. Eyüp Nefes, "Giresun'da Yeni Tespit Edilen Bir Ahşap Camii; Çaldağ Beldesi Melikli Mahallesi Tahtalı Camii" Din Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi, C. 9, , Samsun, 2009, "Unutulmuş Bir Kültür Mirasımız Melikli Tahtalı Camii" Giresun İl Özel İdaresi Dergisi, C. 1, Giresun, 2010,
7. H. Karpuz, Rize, Ankara, 1992, Orhan Terzioğlu, Rize'nin Tarihi Tahta Camileri ve Oymacılık Sanatı, İzmir, 2008,
8. Yılmaz Can, "Kastamonu ve Sinop Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler" Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 14, Samsun, 2003
9. Haşim Karpuz, "Doğu Karadeniz Camilerinde Mimari Süsleme" Sevgi ve Sabır Abideleri Doğu Karadeniz Camileri, Rize, 2017
10. Altun, Ara; Orta Çağ Türk Mimarisinin Ana Hatları İçin Bir Özet, İstanbul, 1988
11. Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı 1-2 (Yay. Hz.: A. Y. Ocak-A. U. Peker-K. Bilici), Ankara, 2006.
12. Bayhan, A. A.; "Anadolu Türk Mimarisinde Geleneksel Çantı Camiler: Ordu Örneği" İnsan Bilimleri Araştırmaları, Bursa, 2018
13. Bayhan, Ahmet Ali; "Ordu'da Yeni Tespit Edilen Ahşap Camiler", Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, Sayı: 16, Erzurum, 2006,
14. Bayhan, Ahmet Ali; "Ordu'da Yeni Tespit Edilen Ahşap Çantı Cami Örnekleri" Uluslararası XIX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (21-24 Ekim 2015, Manisa) Bildiriler, I, Ankara, 2019,
15. Bayhan, Ahmet Ali; "Ordu'nun İkizce ve Çaybaşı İlçelerindeki Ahşap Camiler" X. Ortaçağ - Türk Dönemi Kazı Sonuçları Ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (3-6 Mayıs 2006, Ankara) Bildirileri "PROF.DR. H. ÖRCÜN BARIŞTA'YA ARMAĞAN", Ankara, 2009
16. Bayhan, Ahmet Ali; "Ordu'dan Bazı Tarihi Ahşap (Çantı) Camiler", The Journal Of International Social Research / Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, VOLUME: 2, ISSUE: 7, SPRING 2009

17. Bayraktar, M. Sami; "Çarşamba Ordu Köyü Camii ve Kalesi" Samsun Çarşamba'da Beylik Merkezi Ordu Köyü (Editör, Cevdet Yılmaz), Çarşamba Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun, 2016
18. Bayraktar, M. Sami; "Samsun Çarşamba'da Taceddinoğulları ve Osmanlı Dönemine Ait İki Ahşap Eser Ordu ve Porsuk Köyü Camileri" Geçmişten Geleceğe Samsun 2007, İkinci Kitap (Yayına Hazırlayan, C. YILMAZ), Samsun, 2007
19. Bayraktar, M. Sami; "Samsun'da Cumhuriyetten Önce İnşa Edilen Ahşap (Çantı) Camiler" Samsun Sempozyumu (13-16 Ekim 2011), Samsun 2012, C. 3
20. Bilgin, Mehmet; "Giresun Bölgesinde Türkmen Beylikleri ve İskân Hareketleri", Giresun Tarihi Sempozyumu Bildirileri, İstanbul, 1997
21. Bostan, M. Hanefi; "Anadolu'da Çepni İskânı", Türkler, C. 6, Ankara, 2002
22. Bostan, M. Hanefi; "XV. ve XVI. Yüzyıllarda Karadeniz Sahil Sancaklarında Türkmenler", Anadolu'da ve Rumeli'de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri, Tarsus, 2000
23. Can, Yılmaz; "Kastamonu ve Sinop Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler", Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 15, Samsun, 2003
24. Can, Yılmaz; Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler, İstanbul, 2004
25. Danışmendname (Haz.: Necati Demir), Niksar, 1999
26. Demir, Necati; "Bir Coğrafi Bölge Olarak Canik ve Tarihi Alt Yapısı", Silahlı Kuvvetler Dergisi, Sayı: 380, Nisan-2004
27. Demir, Necati; "Giresun ve Ordu Yöresi Ağızları Üzerine", Türklük Bilimi Araştırmaları, Sayı: 7, Sivas, 1998,
28. Demir, Necati; "Hacıemiroğulları Beyliği", Türkler, C. 6, Ankara, 2002,
29. Demir, Necati; Ordu İli ve Yöresi Ağızları, Ankara, 2001.
30. Demir, Necati; Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Tarihi Alt Yapısı (Tarih – Etnik Yapı – Dil – Kültür), Ankara, 2005.
31. Dılcimen, Kazım; Canik Beyleri, Samsun, 1940.
32. Öz, Mehmet; XV-XVI. Yüzyıllarda Canik Sancağı, Ankara, 1999
33. Özdemir, E.; Ordu ve İlçelerindeki Türk Dönemi Mimari Eserleri (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Genel Sanat Tarihi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van, 2011
34. Seyfi, Serpil; "Ordu/Akkuş'ta Çantı Tekniğinde Yapılmış Cami Örnekleri" Ekev Akademi Dergisi, Yıl: 2017
35. Yediyıldız, Bahaeddin - Üstün, Ü.; Ordu Yöresinin Tarihi Kaynakları-1, 1455 Tarihli Tahrir Defteri, Ankara, 1992.
36. Yediyıldız, Bahaeddin - Üstün, Ü.; Ordu Yöresinin Tarihi Kaynakları-2, 1485 Yılında Ordu Kazası'nın İdari Bölümleri, Ankara, 2002.
37. Yediyıldız, Bahaeddin; Ordu Kazası Sosyal Tarihi, Ankara, 1985.

38. Yediyıldız, Bahaeddin; Ordu Tarihinden İzler, İstanbul, 2000.
39. Yücel, Yaşar; Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar, Ankara, 1991
40. Zeren, Dursun; Of ve Köylerindeki Osmanlı Dönemi Ahşap Camileri (Yayınlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Erzurum, 1994.
41. Sümer, Faruk; Çepniler-Anadolu'nun Bir Türk Yurdu Haline Gelmesinde Önemli Rol Oynayan Oğuz Boyu, İstanbul, 1992.
42. Sümer, Faruk; Tirebolu Tarihi, İstanbul, 199

